

Verkondiging

Gemeente in de Heer Jezus Christus,

Ik zat er gisteren nog even naar te kijken. Samen met de zoon van de bouwmeester, Dirk Sijmons, leidde ik in het kader van de openbare monumentendag mensen rond in de Thomaskerk. Voor de trap in de hal die leidt naar de Thomaskelder bevindt zich een valhek. Naar mij is verteld was dat bedoeld om de verderfelijke jeugd van toendertijd de toegang tot de kerkruimte te ontzeggen. Onder leiding van de jeugdpredikant Karel Eykman was het daar beneden een waar Sodom en Gomorra. Zij hadden de vrije beschikking over deze duistere ruimte. Met hun Puchjes reden zij rondjes rondom de kerk en verder deden zij zo ongeveer alles waarvan men meende dat God dat verboden had. Dat vele jaren later een ongetwijfeld keurig opgegroeide vrouw in het Parool schreef dat zij daar iets had leren kennen van vrijheid en vertrouwen, kon de gemeente niet bevroeden. Een valhek en een ras ontslag van deze jeugdpredikant leek haar ruim voldoende.

De Farizeeërs en Schriftgeleerden grommen. Het Grieks dat hier gebruikt wordt maakt een mooie verbinding met het woord murmureren dat in het boek Exodus steeds gebruikt wordt als het volk weer eens in opstand komt tegen de bevrijdende daden van God en zijn man Mozes. Zij grommen. Want zij zien hoe tollenaars en zondaars steeds weer toegang zoeken tot Jezus en die ook ruim krijgen. Jezus ontvangt, verwelkomt hen zelfs en eet met hen. Bij uitstek met hen viert hij feest

en nodigt ook anderen uit om zich met hem te verheugen over het feit dat zij elkaar helemaal gevonden hebben.

Ik denk dat bij uitstek een gemeente die ooit besloten heeft om valhekken te plaatsen, helemaal begrijpt hoe schandalig dat is. Jezus voelt deze spanning aan en vertelt ter rechtvaardiging twee gelijkenissen. Drie eigenlijk, want de laatste en zeker de meest bekende, de gelijkenis van de verloren zoon, hangt zwaar in de lucht en wordt overduidelijk voorbereid door die eerste twee: de gelijkenis over het verloren schaap en de gelijkenis van de verloren penning.

De gelijkenissen zijn van een verfrissende helderheid. Zij getuigen van een volstrekt partijdige God. God is niet neutraal en zeker niet zo'n zeikerd die 'iedereen het zijne geeft'. God gaat geheel en al op in wat en wie verloren is. Hij zet alles op alles om bij uitstek hen terug te vinden. Hij neemt geen genoegen met een marginaal afvalpercentage. Zoiets als 'dan hebben we nog altijd die andere negenennegentig schapen nog'. De God van Israël is niet de God van 'collateral damage'. Deze God is zo anders dan die hoge en onverschillige goden van altijd en overal. Deze God neemt geen genoegen met wie er niet is. Met wie in het leven verstrikt en verknoopt is geraakt. Deze God gaat met alles wat hij heeft, op zoek naar wie verloren is. Wie er niet bij is. Deze God is, met het woord van Jeremia, die herder die weer zal verzamelen wat verstrooid was. Deze God is zo weekhartig dat hem de tranen van Rachel die te Rama weent om haar kinderen die er niet meer zijn, dwars door het hart gaan. Deze God zal niet rusten totdat Rachel niet meer huilt. Totdat alle tranen van de wangen gewist zijn en de dood niet meer is. Zo is God en helemaal in zijn voetspoor zijn zoon, Jezus Christus.

Ach, het laat zich horen. En zeker als wij ons hart wat verder openstellen vinden wij het mooi en ontroerend. Maar het feit blijft dat wij allereerst de gemeente zijn die om de lieve vrede en voor onze aangename rust valhekken laat plaatsen. Ik bedoel dat niet vervelend en verwijtend omdat ik denk dat wij dat vandaag ook weer zouden hebben gedaan. Ik bedoel dit: wij zullen onszelf niet primair als verloren en verdwaald beschouwen. Wij zijn geen zondaars en tollenaars. Wij zijn ook niet die jongste, verloren zoon die, eerlijk is eerlijk, in het buitenland een losbandig leven leidde en van wie het maar de vraag is of hij daar nou echt zo'n spijt van had. Wij bevinden ons aan de andere kant van het hek. Wij zijn eerder die andere negenennegentig schapen, de overgebleven drachmen die niet verloren zijn dan die ene waarnaar de herder, de huisvrouw zo hartstochtelijk op zoek gaat. Wij zijn eerder de oudste zoon in de gelijkenis van de verloren zoon, dan die jongste waar het hart van de vader naar uit gaat. 'En nu wil ik het van u weten', zei een vrouw tijdens ThomasTheologie afgelopen week, 'zijn wij nou zondaars of niet?'. Ik hikkelde en aarzelde. Want die tollenaars en zondaars die tot Jezus komen. Dat zijn echt tollenaars en zondaars. Dat zijn geen mensen die in de kern goed zijn. Iets als ruwe jongens, blanke pit. Die misschien wel foute dingen doen maar dat toch niet echt zijn. Nee, ze hebben zich echt vergaloppeerd in het leven. Zij zijn daarin verstrikt en vastgelopen geraakt. Zij waren verloren. Zij hebben foute dingen gedaan. Daarin hebben de Farizeeërs en de Schriftgeleerden helemaal gelijk.

Kijk, dat zijn wij natuurlijk niet. Wij zijn voorzichtige, aardige en vriendelijke mensen. Wij doen ons best om het zo goed mogelijk te doen en leven een overwegend gelijkmatig leven. We proberen al te grote gevaren te vermijden. We genieten van ons abonnement van het

Concertgebouw, verheugen ons over die razend getalenteerde en nog zo jonge chef dirigent die onlangs is aangetrokken. Zo nu en dan doen wij vast wel eens iets verkeerd. Maar te zeggen dat wij zondaren zijn, zou een schromelijke overdrijving zijn.

Twee laatste opmerkingen. Ik denk dat het doorgaans juist is om ons bij die negenennegentig of negen anderen te plaatsen. Dat past ook bij onze geprivilegieerde positie waarvan wij goed doen om die niet te ontkennen. Maar het gaat om iets anders. Het gaat uiteindelijk om het grommen van de Farizeeërs en Schriftgeleerden. Dat past ons niet. Jezus bekritiseert dus de afwijzing, de veroordeling van het zoeken, de concentratie van God op wie verloren is gegaan. Het zou ons net zozeer moeten verheugen zoals het de engelen in de hemel verheugt rondom die éne zondaar die zich bekeert. Op eenzelfde wijze zal ook aan de oudste zoon in de gelijkenis van de verloren zoon worden gevraagd om zijn verontwaardiging te laten varen en zich samen met zijn vader te verheugen over iemand die dood was maar nu weer leeft en bij hen is. Tussen wie verloren is en wie nooit zoek is geweest, zouden wij geen valhek moeten plaatsen.

En een tweede opmerking: zou het nu werkelijk zijn dat wij geen affiniteit hebben met wie zoek is? Met wie het gevoel heeft vastgelopen in het leven te zijn? Verstrikt, verdwaald, verloren? Steeds schrikken wij als moderne en autonome mensen terug voor dat ouderwetse woord zondaar. Maar toch is dat precies wat dit woord betekent. Is het nou werkelijk zo dat wij die ervaring niet kennen? Dat wij er niet uit kwamen? Dat wij onszelf kwijt waren? Dat wij steeds verder af kwamen te staan van onze oorspronkelijke vrede en geluk? Dat wij geen toegang meer hadden tot onze levensbronnen? Tot dat wat ons voedt en verkwikt? Dat

wij het gevoel hadden droog te staan, ongeïnspireerd te raken? Dat wij steeds verder af kwamen te staan van ons gevoelsleven totdat het ons uiteindelijk niets meer kon schelen. Zodat je murw door het leven gaat. Tot eigenlijk niets bijzonders meer in staat en al helemaal niet meer tot het doen van iets dat goed en weldadig is voor een ander? Dat wij eenzaam werden, geïsoleerd. Overbodig. Vanuit die fundamentele ervaring komen deze tollenaars en zondaars tot Jezus. In hem en in zijn verhalen proeven zij iets. De smaak naar meer. Iets als grazige weiden en wateren der rust. Wee de mens die dat niet au fond herkent en daarnaar verlangt. En laat ons bij God nooit die mensen zijn.

Amen.